

І. Тітко, асистент кафедри спеціально-правових дисциплін Полтавського факультету Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

Застосування оцінних понять у регламентації проведення обшуку і виїмки

Якість мови кримінально-процесуального закону має особливе значення для єдності у підходах до його розуміння та реалізації. Неоднозначність тлумачення нормативних приписів і як результат — неправильність їх застосування, доволі часто пов'язують із вживанням у тексті закону чітко не визначених формулювань. Вказане зауваження підтверджується аналізом окремих приписів Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК), спрямованих на регламентацію проведення обшуку і виїмки. У цій статті автором здійснена спроба висвітлити деякі недоліки використання оцінних понять у нормативному регулюванні проведення зазначених слідчих дій, пов'язані з цим проблеми та можливі шляхи їх подолання.

Побудова норм, що встановлюють фактичні підстави проведення обшуку та виїмки, відзначається насиченістю нечіткими конструкціями. Так, обшук може бути проведено за наявності *достатніх підстав вважати*¹, що предмет, який цікавить слідство, знаходиться у певному приміщенні або місці чи в якої-небудь особи (ч. 1 ст. 177 КПК). Рішення про проведення виїмки приймається у випадку, коли є *точні дані* про місцезнаходження предмета (ч. 1 ст. 178 КПК). Об'єкт, на отримання якого спрямовані зазначені слідчі дії, визначено з використанням оцінного формулювання *«предмети і документи, які мають значення для встановлення істини у справі (для справи)»* (ч. 1 ст. 177, ч. 1 ст. 178 КПК). Щодо часу проведення, то законодавцем встановлено, що обшуки і виїмки, крім *невідкладних випадків*, повинні проводитись удень (ст. 180 КПК). Оцінне поняття *«невідкладні випадки»* також використане у формулюванні норми, що дає можливість провести обшук без санкції прокурора (ч. 4 ст. 177 КПК). Цим же терміном позначено випадки, в яких можливо провести обшук житла без постанови судді (ч. 5, ч. 6 ст. 177 КПК).

¹ Тут і далі за текстом курсивом виділено поняття (формулювання), які, на думку автора, є оцінними.

Перш за все варто зупинитися на розгляді такого елемента фактичної підстави проведення вказаних слідчих дій, як законодавче визначення ступеня поінформованості слідчого про місцезнаходження предметів, що мають значення для справи. Якщо відповідно до ст. 177 КПК обшук проводиться в тих випадках, коли є *достатні підстави (дані) вважати*, що розшукувані предмети знаходяться у певному приміщенні або місці чи в якої-небудь особи, то ст. 178 КПК, яка регламентує порядок проведення виїмки, підставою проведення цієї слідчої дії називає наявність *точних даних*. Порівняльний аналіз наведених правових приписів дає можливість стверджувати, що фактичні підстави проведення виїмки більш жорсткі, ніж фактичні підстави проведення обшуку. Тобто, як вказують дослідники, якщо для проведення обшуку достатньо ймовірного знання про знаходження розшукуваного об'єкта у визначеному місці (у визначеній особі), то для прийняття рішення про проведення виїмки таке знання, зважаючи на формулювання «*точні дані*», має бути достовірним¹.

Проте, як свідчить аналіз літератури, ступінь подібної достовірності може тлумачитися досить широко. Так, в окремих джерелах під «*точними даними*» пропонується, наприклад, розуміти інформацію щодо знаходження предметів чи документів у конкретній квартирі, на підприємстві, в організації чи установі². Думається, що подібні дані можливо вважати «*точними*» лише у випадках: 1) якщо розміри предмета є настільки значними у порівнянні з розмірами приміщення, що його приховання в межах цього приміщення (місця) є неможливим і, відповідно, виявлення предмета не потребуватиме пошукових дій; 2) коли відповідно до закону предмети (документи) повинні зберігатися у чітко визначеному місці в межах приміщення (наприклад, бухгалтерська документація³). У цьому випадку у слідчого буде об'єктивна можливість провести виїмку, а в разі відмови добровільної видачі предмета – виїмку в примусовому порядку, не застосовуючи пошуко-

¹ Див.: Тертышник В. М. Обыск : учеб. пособие / В. М. Тертышник. – Харьков, 1997. – С. 7; Шейфер С. А. Следственные действия. Основания, процессуальный порядок и доказательственное значение / С. А. Шейфер. – М., 2004. – С. 79.

² Див., наприклад: Кримінально-процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент. / за заг. ред. В. Т. Малярєнка, В. Г. Гончарєнка. – К., 2003. – С. 407.

³ Див.: Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

вих дій¹. Проте цілком очевидно, що існують ситуації, коли достовірна вказівка на конкретне місце (квартиру, приміщення) не може розцінюватись як *точні дані*, тобто як підстава для проведення виїмки. Наприклад, у справі є достовірні дані про те, що певний предмет невеликого розміру (паперовий документ, дискета тощо) знаходиться в конкретному приміщенні (квартирі). Слідчий виносить постанову про виїмку цього предмета. Прибувши на місце проведення слідчої дії, керуючись правилами ст. 183 КПК, слідчий пред'являє постанову особам, що займають приміщення, та пропонує видати зазначений у постанові предмет. Знову ж таки за правилами вказаної статті, при відмові виконати його вимоги, слідчий повинен провести виїмку в примусовому порядку. Але при цьому виникає низка проблем: окрім того, що примусова виїмка з житла або іншого володіння потребує отримання дозволу суду, не зрозуміло, як можна провести виїмку в примусовому порядку (тобто примусово вилучити предмет, але без застосування пошукових дій), якщо не відоме точне знаходження предмета в межах конкретного приміщення?² Таким чином, виникає необхідність у проведенні обшуку. А останній, як відомо, потребує зовсім інших юридичних підстав. Якщо у подібній ситуації приміщення не є житлом або іншим володінням особи, то слідчий матиме можливість провести обшук без санкції прокурора, мотивуючи це невідкладністю випадку (потреба у проведенні виникла під час провадження іншої слідчої дії). Якщо ж приміщення є житлом або іншим володінням, то виправдати обшук невідкладністю випадку неможливо, оскільки для

¹ Вчинення пошукових дій у процесуальній літературі називають однією з характерних рис обшуку, яка відрізняє цю слідчу дію від виїмки (див.: Попов В. И. Обыск и выемка / В. И. Попов. – М., 1948. – С. 37; Коновалова В. Е. Обыск : тактика и психология / В. Е. Коновалова, В. Ю. Шепитько. – Харьков, 1997. – С. 8; Денисюк С. Ф. Обыск в системе следственных действий (тактико-криминалистический анализ): науч.-практ. пособие / С. Ф. Денисюк, В. Ю. Шепитько. – Харьков, 1999. – С. 10, 12; Шейфер С. А. Следственные действия. Основания, процессуальный порядок и доказательственное значение / С. А. Шейфер. – М., 2004. – С. 67; Досудове розслідування кримінальних справ : навч.-практ. посіб. / за заг. ред. Ю. М. Грошевого. – Х., 2009. – С. 95).

² Варто зауважити, що така слідча дія, як «примусова виїмка з житла або іншого володіння особи», передбачена ч. 4 ст. 178 КПК, є внутрішньо суперечливою. Вказівка у самому законі на те, що виїмка буде примусовою, прямо свідчить, що зазначена слідча дія відбуватиметься за умови конфліктності інтересів, тобто особа буде протистояти слідчому (найчастіше шляхом приховування предмета). Тож вилучити предмет без здійснення пошуку не уявляється можливим. Цим пояснюється виявлена у процесі вивчення матеріалів практики тенденція застосування виїмки (а особливо примусової) лише у випадках, коли мова йде про документацію підприємств та установ, щодо якої законом точно визначене місце її зберігання (бухгалтерія, архів тощо).

зазначених об'єктів законодавець встановив вичерпний перелік невідкладних випадків, у яких обшук може бути проведено без рішення суду. Проте після отримання такого рішення обшук у зазначеному приміщенні в умовах конфліктності ситуації видається малорезультативним, оскільки він уже не буде несподіваним.

Подібна ситуація не є рідкістю на практиці. За даними, наведеними В. М. Тертишником, за 805 вивченими кримінальними справами при прийнятті рішення про провадження виїмки слідчий мав точні дані про місце розшукуваного предмета лише у 58 відсотках випадків¹. Тому, з огляду на все вищевикладене, видається необхідним доповнити норму закону, яка встановлює фактичні підстави проведення виїмки, вказівкою на те, що дані мають бути настільки точними, що виявлення предмета не потребуватиме пошукових дій. У цьому ключі заслуговує на підтримку положення проекту КПК, де у ст. 262 закріплено, що виїмка предметів і документів, які можуть бути доказами, проводиться, якщо є відомості, у кого і де вони знаходяться, і якщо при цьому немає необхідності їх відшукувати².

Слід також торкнутися питання використання законодавцем оцінних понять для визначення предметів, на отримання яких спрямовані слідчі дії, що розглядаються. Якщо ч. 1 ст. 177 КПК вказує, що об'єктами обшуку є зняття злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також *інші предмети і документи, які мають значення для встановлення істини в справі*, то ч. 1 ст. 178 КПК об'єктом виїмки називає лише *предмети чи документи, які мають значення для справи*.

Поряд з тим процесуалістами неодноразово вказувалось, що відмінністю виїмки від обшуку є не лише точні відомості про місце знаходження предмета, а ще й конкретне уявлення про сам предмет, тоді як предмети, що підлягають вилученню при обшуку, можуть бути відомі орієнтовно, або невідомі взагалі³. Саме з урахуванням цього презюмується, що при проведенні обшуку обмеження прав і свобод лю-

¹ Тертишник В. М. Обыск : учеб. пособие / В. М. Тертишник. – Харьков, 1997. – С. 6.

² Кримінально-процесуальний кодекс України [Електронний ресурс : проект Закону України від 13 груд. 2007 р., реєстр. № 1233, внесений народними депутатами. України В. Р. Мойсиком, І. В. Вернидубовим, С. В. Ківаловим, Ю. А. Кармазіним. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

³ Див., наприклад: Леви А. А. Обыск : справочник следователя / А. А. Леви, А. И. Михайлов. – М., 1993. – С. 5; Коновалова В. Е. Обыск : тактика и психология / В. Е. Коновалова, В. Ю. Шепитько. – Харьков, 1997. – С. 11; Криміналістика. Криміналістична тактика і методика розслідування злочинів : підручник / за ред. В. Ю. Шепітька. – Х., 1998. – С. 101.

дини є значно більшим, аніж при проведенні виїмки. А тому ці слідчі дії мають різні юридичні підстави та підлягають різній мірі прокурорського нагляду і судового контролю.

З огляду на вказане варто зауважити, що формулювання *«предмети чи документи, які мають значення для справи»* є прийнятним для законодавчого встановлення об'єктів обшуку, але не відповідає змісту такої слідчої дії, як виїмка. Тому видається доцільним використовувати поняття *«визначені предмети чи документи, які мають значення для справи»*. Таким шляхом, зокрема, пішов російський законодавець¹.

З вищевикладеним пов'язане питання про чинники, які зумовлюють рішення слідчого на користь вибору однієї із розглядуваних слідчих дій.

Враховуючи зазначене, вбачається, що при прийнятті рішення про те, яку саме слідчу дію проводити (обшук чи виїмку), потрібно орієнтуватися на: 1) визначеність предметів, які цікавлять слідство; 2) визначеність місця їх знаходження. Але в літературі зустрічається позиція про необхідність врахування ступеня заінтересованості особи, у якої можуть знаходитись предмети, що цікавлять слідство. Як зазначають окремі науковці, за своїм правовим значенням знаходження предметів у різних місцях може бути зовсім різним. В одних випадках вони можуть бути сховані, в інших – ні; в одних – особа, у віданні якої знаходяться зазначені предмети, може відмовитися видати їх і чинити активний опір, в інших – навпаки, погодилася б надати їх за власною ініціативою, якби знала про їх доказове значення. В останньому випадку проведення обшуку є недоцільним і невиправданим, хоча закон допускає можливість його проведення в обох названих ситуаціях². Вважаємо, що не можна цілком погодитися з такою позицією з наступних міркувань.

По-перше, хоч закон і не забороняє приймати рішення про проведення обшуку, навіть якщо є підстави вважати, що особа видасть розшукувані предмети добровільно, все ж стовідсотково гарантувати вияв доброї волі і сприяння слідству з боку володільця предметів неможливо. У протилежному випадку слідчий вже не зможе забезпечи-

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации : Закон Российской Федерации от 18 декабря 2001 г. № 174-ФЗ в ред. по сост. на 28 апреля 2009 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.duma.gov.ru>.

² Тертышник В. М. Обыск : учеб. пособие / В. М. Тертышник. – Харьков, 1997. – С. 6.

ти несподіваності обшуку в цієї особи, оскільки остання, завдяки невдалій спробі проведення виїмки, буде попереджена про можливість майбутнього обшуку та про характер розшукуваних предметів.

По-друге, у КПК прямо встановлено, що до початку здійснення пошукових дій при проведенні обшуку слідчий має запропонувати особі, яку обшуковують або у володінні якої проводиться обшук, видати розшукувані предмети добровільно. Це є своєрідною законодавчою гарантією, яка дає можливість особі, за умови сприяння слідству, запобігти незручностям, що спричиняє обшук.

По-третє, використана законодавцем конструкція «*інші предмети, які можуть мати значення для справи*» є оцінною. Тож навіть за максимального сприяння особа може не звернути увагу або, добросовісно помиляючись, не розуміти, що той або інший предмет має значення для встановлення істини, і, як наслідок, не видати предмет добровільно.

І, по-четверте, як вказують процесуалісти, негативний результат обшуку (тобто відсутність певних предметів, які з урахуванням обставин справи повинні бути у особи) за певних умов також може мати доказове або тактичне значення¹.

Таким чином, при прийнятті рішення про те, яку саме слідчу дію проводити (обшук чи виїмку), передусім потрібно орієнтуватися на визначеність предметів, які мають значення для розслідування, і визначеність місця їх знаходження, а не на ймовірність сприяння або перешкоджання проведенню слідчої дії зі сторони володільця предметів.

Разом з тим позиція володільця предметів, які цікавлять слідство, стосується іншого питання, а саме: чи є добровільна видача таких предметів підставою для завершення провадження слідчої дії? З урахуванням викладеного вище підходу автора до проблеми законодавчої регламентації фактичних підстав проведення виїмки вважаємо, що добровільна видача предметів чи документів, які зазначені у постанові про проведення виїмки, має тягти за собою безумовне завершення проведення зазначеної слідчої дії.

Питання ж про те, чи повинен слідчий здійснити пошукові дії, якщо йому були добровільно видані предмети, зазначені у постанові про проведення обшуку, залишається дискусійним. Частково це пояснюється недосконалістю законодавчих формулювань. Зокрема, положення чинного КПК при буквальному тлумаченні дає негативну відповідь (згідно з ч. 1 ст. 183 КПК перед проведенням обшуку слідчий пропонує видати предмети, зазначені в постанові, а у разі відмови – проводить

¹ Див.: Ратинов А. Р. Обыск и выемка / А. Р. Ратинов. – М., 1961 – С. 120.

обшук примусово). Протилежного висновку доходимо при аналізі припису, що сформульований у проекті КПК: «перед обшуком слідчий пропонує видати предмети і документи, що підлягають вилученню, або особу, яка переховується, після чого здійснює обшук» (ч. 6 ст. 263)¹. Подібне формулювання (знову ж таки при буквальному тлумаченні) вказує на необхідність проведення обшуку незалежно від прояву доброї волі зі сторони обшукуваного, чим по суті зводить нанівець заохочувальну норму.

Але більшість правників схиляються до думки, що дане питання має бути залишене на розсуд слідчого². Поділяючи таку позицію, видається доцільним піти шляхом, який обрав російський законодавець при прийнятті нового КПК РФ³, встановивши у ч. 5 ст. 182, що якщо предмети видані добровільно і немає підстав побоюватися їх приховування, то слідчий має право не проводити обшук⁴.

Оцінні поняття вживаються також для регламентації ситуацій, у яких слідчий має право відступити від загального порядку проведення обшуку. Зокрема, відповідно до ч. 4 ст. 177 КПК у *невідкладних випадках* обшуку, за винятком житла чи іншого володіння особи⁵, може

¹ Кримінально-процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : проект Закону України від 13 груд. 2007 р., реєстр. № 1233, внесений народними депутатами України В. Р. Мойсиком, І. В. Вернидубовим, С. В. Ківаловим, Ю. А. Кармазіним. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

² Див.: Закатов А. А. Обыск : учеб. пособие / А. А. Закатов, А. Е. Ямпольский. – Волгоград, 1983. – С. 7; Леви А. А. Обыск : справочник следователя / А. А. Левин, А. И. Михайлов. – М., 1993. – С. 13.

³ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации [Электронный ресурс]: Закон Российской Федерации от 18 декабря 2001 г. № 174-ФЗ в ред. по сост. на 28 апреля 2009 г. – Режим доступа : <http://www.duma.gov.ru>.

⁴ При цьому цілком правильним є зауваження окремих авторів, що подібна ситуація виникає порівняно рідко, оскільки слідчий, як правило, не знає всього того, що може знаходитися в обшукуваному місці і мати значення для справи або бути використаним у тактичних цілях (див.: А. А. Леви. Обыск: справочник следователя / А. А. Левин, А. И. Михайлов. – М., 1993. – С. 13). Видається, що з цим пов'язана виявлена в процесі вивчення матеріалів практики закономірність: у переважній більшості випадків слідчі у постановвах про проведення обшуків не зазначають вичерпного переліку об'єктів пошуку, а залишають його відкритим, використовуючи встановлене в законі формулювання «...та інші предмети, які можуть мати значення для справи».

⁵ Житло та інше володіння особи знаходиться під посиленою охороною закону. Саме тому для цих об'єктів передбачено особливий порядок провадження обшуку – лише на підставі постанови судді. Що стосується винятків із цього правила, то вони також встановлені законодавцем з використанням терміна «невідкладні випадки», проте останні визначені через надання вичерпного переліку. Відповідно, поняття «невідкладні випадки» у ч. 6 ст. 177 КПК не є оцінним і має застосовуватись у буквальному відповідності до закону.

бути проведений без санкції прокурора. За різними даними, проведення обшуків без передбаченого законом дозволу контролюючих органів відбувається у випадках, що становлять від 8¹ до 40² відсотків усіх обшуків. Вирішувати питання про визнання випадку невідкладним доводиться слідчому, керуючись власною правосвідомістю. Поряд з цим правосвідомість частини слідчих відчуває на собі професійну деформацію, в силу чого у своїй роботі вони іноді віддають перевагу практичній доцільності, нехтуючи при цьому законність³. Тому як для теорії, так і для практики важливим є вирішення питання про те, які випадки можна вважати невідкладними, а саме оцінне поняття потребує нормативної конкретизації.

Беззаперечною є позиція О. І. Михайлова і Г. С. Юріна, які підкреслюють, що дати вичерпний перелік таких випадків неможливо, оскільки ситуація у справі може поставити слідчого перед такою необхідністю у будь-який час розслідування⁴. Але дослідження спеціальної літератури дає можливість назвати приблизний перелік подібних випадків, у виокремленні яких єдині більшість науковців. Такими випадками⁵ є: а) особу застали при підготовці або вчиненні злочину, або відразу після цього і відкладення обшуку може призвести до знищення або переховування її співучасниками чи іншими особами речових доказів, предметів і документів, що мають значення для справи; б) місце переховування злочинця, знарядь злочину, викрадених предметів й інших речових доказів встановлено в результаті переслідування чи пошуку по гарячих слідах; в) потерпілі, очевидці або інші свідки вкажуть на дану особу як на ту, що вчинила злочин або на місце, де переховується злочинець чи сховані предмети, що мають значення для

¹ Див.: Денисюк С. Ф. Обыск в системе следственных действий (тактико-криминалистический анализ) : науч.-практ. пособие / С. Ф. Денисюк, В. Ю. Шепитько. – Харьков, 1999. – С. 16.

² Див.: Петрухин И. Л. Судебная власть: контроль за расследованием преступлений / И. Л. Петрухин. – М., 2008. – С. 209.

³ Див.: Соловьев А. Обеспечение обоснованности проведения осмотра жилища, обыска и выемки в жилище в исключительных случаях, не терпящих отлагательства / А. Соловьев // Уголов. право. – 2004. – № 2. – С. 103.

⁴ Михайлов А. И. Обыск / А. И. Михайлов, Г. С. Юрин. – М., 1971. – С. 6.

⁵ Нижченаведені випадки слід розглядати з поправкою на роз'яснення понять «житло» та «інше володіння» особи (див.: Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативнорозшукової діяльності, дізнання і досудового слідства : постановою Пленуму Верхов. Суду України від 28 берез. 2008 р. № 2), оскільки якщо приміщення підпадає під ознаки названих понять, то порядок проведення обшуку у ситуації невідкладності є іншим.

справи; г) прокурор відсутній у місці, де проводиться розслідування, а поїздка для отримання санкції може потягти за собою втрату часу, яка загрожує результатам обшуку; д) необхідність обшуку несподівано виникла при проведенні інших слідчих дій чи оперативно-розшукових заходів, якщо навіть щонайменше зволікання загрожує зробити обшук безрезультатним; е) обшук є необхідним для попередження злочину, що готується, або припинення вчинюваного злочину; є) з'явилася реальна загроза знищення або переховання предметів пошуку, а слідчий, який виніс постанову, перебуває на значній відстані від прокуратури; ж) особа здійснює заходи, направлені на приховання чи знищення об'єктів, що мають значення для справи, тощо.

Окрім вищезгаданого, законодавець використав оцінне поняття «*невідкладні випадки*» для регламентації ще одного аспекту проведення вказаних слідчих дій. Зокрема, у ст. 180 КПК встановлено, що обшуки і виїмки, крім *невідкладних випадків*, повинні проводитись вдень. Вимога проводити зазначені слідчі дії вдень, безсумнівно, має принципове значення, оскільки їх проведення у нічний час завдає особливих незручностей, порушує звичний розпорядок, позбавляє нормального відпочинку обшукуваного та членів його сім'ї, сусідів та осіб, які залучаються як поняті. Проте оперативна обстановка може зумовити необхідність проведення обшуку і в будь-який інший час доби, зокрема вночі. Аналіз літератури дає можливість дійти висновку, що науковці під «*невідкладними випадками*», про які йдеться у ст. 180 КПК, пропонують розуміти випадки, подібні до тих, у яких проведення обшуку, крім житла та іншого володіння, є можливим без санкції прокурора.

Стосовно способів роз'яснення оцінного поняття «*невідкладні випадки*», у літературі висловлювалися позиції про те, що прийнятною формою інтерпретації буде не казуальне роз'яснення (тобто наведення прикладів конкретних явищ, які охоплюються цим поняттям), а визначення загальних критеріїв, якими має керуватися слідчий при визнанні випадків такими, що не терплять зволікань¹. Такий погляд має право на існування, але, як засвідчили результати проведеного нами анкетування практичних працівників, переважна більшість з них оптимальною формою інтерпретації оцінних понять вважають поєднання обох названих способів. Тому вбачається, що, роз'яснюючи

¹ Соловьев А. Обеспечение обоснованности проведения осмотра жилища, обыска и выемки в жилище в исключительных случаях, не терпящих отлагательства / А. Соловьев // Уголов. право. – 2004. – № 2. – С. 103.

оцінне поняття «невідкладні випадки», інтерпретатору варто не лише визначити загальні критерії розуміння невідкладності випадку (як-от: ситуація, по-перше, виникла несподівано і впливає із динаміки розслідування; по-друге, обумовлена дефіцитом часу для прийняття рішення, коли немає можливості без шкоди для результативності слідчої дії звернутися до прокурора; по-третє, несвоєчасне проведення обшуку призведе до втрати доказового матеріалу¹), а й надати орієнтовний перелік таких випадків. Видається, що позитивний ефект могло б мати подібне роз'яснення в інтерпретаційних актах Верховного Суду України.

Підсумовуючи, слід зазначити, що неможливість повної відмови від використання оцінних понять у сфері кримінального судочинства зумовлюється специфікою виконуваних ними функцій, забезпечити які шляхом оперування лише формально визначеною термінологією досить складно. Зокрема, застосування законодавцем оцінних понять у регулюванні порядку проведення обшуку та виїмки забезпечує лаконічність і відносну стислість нормативної регламентації зазначених кримінально-процесуальних інститутів, а відтак сприяє законодавчій економії; знижує ризик необхідності постійного корегування закону з метою його пристосування до швидкозмінюваних суспільних відносин; дає можливість правозастосовувачу врахувати особливості кожної конкретної ситуації тощо. Поряд з цим слід пам'ятати, що нечіткість нормативних формулювань призводить до неправильного їх розуміння, а відсутність текстуальної зв'язаності надає простір для зловживань. Тож законодавцю у випадках, де це об'єктивно можливо, слід прагнути до зменшення кількості оцінних понять або надання роз'яснень щодо їх нормативного змісту.

¹ Соловьев А. Обеспечение обоснованности проведения осмотра жилища, обыска и выемки в жилище в исключительных случаях, не терпящих отлагательства / А. Соловьев // Уголов. право. – 2004. – № 2. – С. 103–104.